

Argümantasyon ve iki dilliliğin argümantasyon üzerine etkisi

Hüsam Serhat DAŞCI¹ ¹Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Ankara, Türkiye

Derleme Makale/ Review	DOI: 10.70736/ijoess.1658	
Gönderi Tarihi/ Received:	Kabul Tarihi/ Accepted:	Online Yayın Tarihi/ Published:
15.11.2024	28.05.2025	15.06.2025

Öz

Çalışmamızın amacı, argümantasyon ile iki dillilik arasındaki ilişkiyi birikimsel ve bilişsel özelliklerin argümantasyon üzerine etkisi bağlamında ele almaktadır. Argümantasyon, “doğru” bilgiye ulaşmanın yanı sıra ikna etme ve uzlaşma amaçlarıyla gündelik hayatta sıklıkla başvurulan bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu esnada mevcut bilgilerin mantık süzgecinden geçirilmesiyle amaca yönelik bir akıl yürütme gerçekleştirilmesi söz konusudur. Mevcut bilgiler, dile ve argümantasyon yapısına yönelik bilginin yanında evrensel ve yerel bilgi türlerini içermekteyken; amaç kişinin içinde bulunduğu durumu bireysel açıdan değerlendirip kendini konumlandırması sonucu duruma yönelik aldığı tutuma işaret etmektedir. Bireysel bilgi birikiminin ve durumsallığın getirisi olarak amaçların değişkenlik göstermesi gündelik hayatta yapılan çıkarımların veya öne sürülen iddiaların ve temellendirmelerin dayanak noktalarının farklılık göstermesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, benzer konular üzerine yürütülen tartışmalarda bilimsel bilgiler, kişisel özellikler, duygusal deneyimler, örnek olaylar, kültürel değerler, toplumsal kabuller gibi farklı kaynaklara göndermelerde bulunulmasının arkasında yatan nedeni anlaşılır kılmaktadır. Konu iki dillilik açısından ele alındığında farklı bir boyut kazanmaktadır. İki veya daha fazla dilsel ve kültürel alanda gelişimini sürdüren kişiler bu yönleriyle tek dillilerden ayrılmaktadır. İki dilliliğin getirisi olan dile, argümantasyon yapısına, dil dolayısıyla edinilen tüm bilgiye dair birikimin yanında akıl yürütmeyle ilgili olan bilişsellik boyutuyla argümantasyon ile iki dillilik arasındaki ilişki araştırmaya değer bir noktaya taşınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Argümantasyon, beceri türleri, bilişsellik, iki dillilik

*Argumentation and the effect of bilingualism on argumentation***Abstract**

The aim of our study is to examine the relationship by focusing on the impact of both cognitive and experiential (cumulative) factors on argumentative ability in bilingual individuals. Argumentation emerges as a frequently utilized mechanism in daily life—not only for reaching “truthful” knowledge but also for persuading others and achieving mutual understanding. In this process, existing knowledge is filtered through logical reasoning to support purpose-driven thinking. The knowledge involved extends beyond linguistic and argumentative structures, encompassing both universal and context-specific information. The aim, in this context, refers to the individual’s assessment of their own situation and the stance they adopt based on this self-positioning. As personal knowledge and contextual factors influence one’s goals, this results in variability in how claims are constructed and justified in everyday reasoning. Consequently, it becomes evident why discussions on similar topics may reference diverse sources such as scientific knowledge, personal traits, emotional experiences, case examples, cultural values, or societal norms. When viewed through the lens of bilingualism, the issue takes on a new dimension. Individuals who navigate and develop across two or more linguistic and cultural domains differ significantly from monolinguals in this regard. The cognitive and linguistic resources afforded by bilingualism—including knowledge about language, argumentation, and reasoning acquired through language—highlight a compelling relationship between bilingualism and argumentation. This relationship merits further exploration, particularly in terms of how accumulated experience and cognitive capacities influence argumentative practices.

Keywords: Argumentation, bilingualism, cognition, skill types

Bu çalışma, yazarın Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında, Doç. Dr. Meltem EKTİ ve Prof. Dr. Christoph SCHROEDER danışmanlığında hazırlamış olduğu “İki Dillilerin Argümantasyon Becerilerinin Gelişimi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

This article is derived from the author’s doctoral dissertation titled “The Development of the Argumentative Competence of Bilinguals” written under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Meltem EKTİ and Prof. Dr. Christoph SCHROEDER at the Department of German Language and Literature at Hacettepe University.

Sorumlu Yazar/ Corresponded Author: Hüsam Serhat DAŞCI, E-posta / e-mail: hserhatdasci@gmail.com

GİRİŞ

Argümantasyon gündelik hayatın tüm pratiklerinde kendini göstermektedir. Sıklıkla başvurmuş olduğumuz bu kavramın nasıl bir yapı ve işleve sahip olduğu, bunun yanında iki dilliler açısından nasıl görüldüğü, takip eden bölümlerde meşgul olacağımız konular olacaktır. Bununla birlikte, söz konusu konulara geçmeden önce giriş niteliğinde kısaca da olsa değinilmesi gereken iki nokta vardır: Argümantasyonun önemi nedir ve iki dillilikle nasıl ilişkilendirilebilir?

Argümantasyonun önemini, hangi alanlarda karşımıza çıktığı ve bu alanlar için ne ifade ettiğine bakarak anlamaya çalışmak makul görünmektedir. Argümantasyonu, doğru bilgiye ulaşmak için kullanılan bir çıkarım yapma mekanizması veya bir tartışma ortamında sahip olunan görüş doğrultusunda karşı tarafın ikna edilmesi veya taraflar arası uzlaşa sağlanması için kullanılan bir araç olarak görmek mümkündür (Lumer, 1990). Bu bağlamda değerlendirildiğinde, argümantasyonun bir yandan bilgi üretimi diğer yandan ise kişiler arası iletişim açısından toplumsal alanda ele alınabilecek bir yeri ve önemi vardır.

Konu bilgi üretimi açısından ele alındığında hem üretim hem de bilginin kullanılmasıyla ilgili iki pozisyonda kendini göstermektedir. Burada kastedilen, mantığın devreye girmesiyle normlara ulaşmak veya normlardan yararlanarak çıkarımlarda bulunmaktır. Eğitim hayatı örneği üzerinden bu üretimin iki yönünü görmek mümkündür. Buna göre, mantıksal kabul edilebilirliğin olduğu bir kurgu çerçevesinde deney ve gözlemin desteğiyle bilimsel geçerliliği olan evrensel bilgiye ulaşılmaktadır. Kendini tekrar eden bu durum elde edilen bilgilerden yasalara varılması veya mevcut yasaların alt unsurlara uygulanması şeklinde devam etmektedir. Argümantasyon ile mantığın ilişkisi de bu bağlantıdan ileri gelmektedir. Burada mantığın üstlenmiş olduğu görev; argümanların geçerliliğini, dolayısıyla argümantasyonun kabul edilebilirliğini sorgulamaktır (Wildholt, 2014). İlgili bilginin öğrencilere sunulması konunun diğer yönünü yansıtmaktadır. Argümantasyon üzerinde kabul edilebilirlik ilkesini etüt edebilmek ve mantığa uygunluğunu ölçebilmek için öğrencilerde mantıksal kurgunun zemin oluşturduğu eleştirel düşünebilme becerisinin gelişmiş olması gerekmektedir. Argümantasyon becerilerinin gelişiminin öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde etki ettiğini ortaya koyan birçok çalışma bu görüşü desteklemektedir (Kabataş Memiş, 2017).

İletişim açısından bakıldığında argümantasyonun ikna ve uzlaşa arayışı olarak nitelendirilebileceğimiz yönü ile karşılaşılmaktadır. Bu açıdan ele alındığında, argümantasyonu toplumun bir parçası olan bireylerin diğer bireyler ile ilişkilerinde yapıcı rol oynayan rasyonel

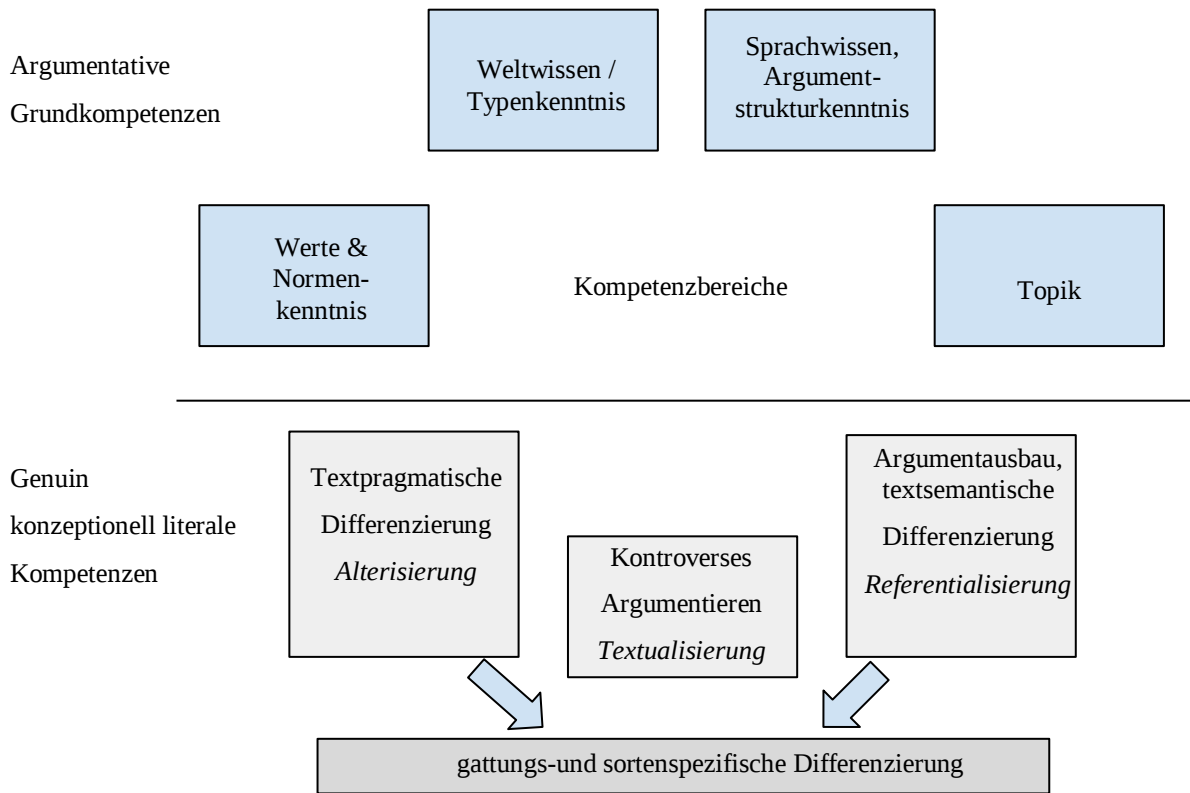
süreçler olarak ifade etmek mümkündür (Spranz-Fogasy, 2005). Bunun sebebi açıktır: Gündelik hayattaki tartışmalar kendini argümantasyon dolayısıyla gerçekleştirmektedir. Gündelik hayattaki iletişim senaryolarında kişiler çıkarımlarını ve temellendirmelerini evrensel bilginin yanı sıra yerel bilgi türleri ile de temellendirilmektedir. Bu anlamda yerel bilgi türünün kendine özgü özellikleri uzun tartışmalara zemin hazırlamakta ve argümanların anlamsal boyutunu incelemeye açık bir noktaya taşımaktadır.

İkinci sorunun cevabı olan argümantasyon ile iki dillilik arasındaki ilişkiyi; evrensel ve yerel ile dile ve argümantasyon yapısına dair bilgi birikiminin yanında, bilişsellikte aramak gerekmektedir. Bilgi türleri, bireyselliğin ve durumsallığın tutumun oluşmasında belirleyici olduğu süreçte bireylerin argümantasyon esnasında yararlandıkları kaynak niteliğindedir. Bunun yanında argümantasyon esnasında kaynağın aktarılması ve alımlanması dile ve argümantasyon yapısına dair bilgiyle ilişkilidir. Kaynakların kullanımı ve argümantasyonun üretimi mantıksal kurgu içermesi yönüyle bilişsellığe işaret etmektedir. Bu özellikler bakımından değerlendirildiğinde iki dilliler tek dillilerden ayrılmaktadır. Zira, iki dillikten söz edildiğinde iki veya daha fazla dilsel ve kültürel kaynaktan beslenerek gelişimini sürdüren kişilere işaret edilmektedir. Farklı kaynaklardan besleniyor olmak iki dilliler için tek dillilere kıyasla farklı birikime sahip olmak anlamına gelmektedir. Ayrıca, birden fazla dile ve kültüre maruz kalmak iki dillilerin bilişsel özelliklerini de etkilemektedir (Bialystok, 2009; Festman & Kersten, 2010). Sonuç olarak gerek birikimsel gerekse bilişsel açıdan ortaya koydukları görünüm itibarıyla iki dillilerin gündelik hayattaki argümantasyonları incelemeye değer bir konu olarak önem kazanmaktadır.

Özetlenecek olursa, kişilerin çıkarım yapma ve “doğru” bilgiye ulaşmanın yanı sıra karşısındaki kişiyi ikna etme veya kişiler arası uzlaşa sağlama amacıyla gündelik hayatın birçok alanında argümantasyondan yararlandığı görülmektedir. Bu süreçte argümantasyon için gerekli olan bilgi birikimi ve bilişsellik gibi etmenlerin yanı sıra kişinin içinde bulunduğu durum ve duruma göre kendini konumlandırması sonucu sahip olduğu tutum belirleyici olmaktadır. Konu iki dillilik açısından ele alındığında farklı bir boyut kazanmaktadır zira iki dilliler birikimsel ve bilişsel yönleriyle tek dillilerden ayrılmaktadır. Bu durum iki dillilerde mevcut bilgi birikiminin ve söz konusu birikimin kullanılmasının farklılık gösterebileceği anlamına gelmektedir. Sonuç itibarıyla, argümantasyon için gerekli beceriler açısından ortaya koydukları görünüm itibarıyla iki dillilerin gündelik hayattaki argümantasyonları araştırmaya değer bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Argümantasyon için gerekli beceriler

Evet, argümantasyon insan hayatı için son derece önemlidir. Peki, argümantasyon için hangi becerilere sahip olmak gerekmektedir? Bu soruya Helmuth Feilke'nin "Argümantasyon için Gerekli Beceriler Modeli" gayet açıklayıcı bir cevap getirmektedir. Feilke'nin modelinin çalışmamız adına katkısı ve çalışmamızda tercih edilmesinin sebebi, tek ve iki dilliler açısından değerlendirildiğinde söz konusu becerilerin gündelik hayatta argümantasyon becerilerinin gelişimine, dolayısıyla argümantasyon gerçekleştirmelerine nasıl bir etkisi olabileceği üzerine düşünmeyi ve bağlantı kurabilmeyi mümkün kılabilmesinden ileri gelmektedir.

Şekil 1. H. Feilke'nin argümantasyon için gerekli beceriler modeli (Feilke, 2010: s. 217).

Şekilde 1'de görüldüğü üzere Feilke argümantasyon yapabilmek için gereken temel becerileri (Argumentative Grundkompetenzen) dört ayrı başlık altında ele almaktadır (Feilke, 2010: s. 217):

1. Değerler ve Kurallar Bilgisi (Werte & Normenkenntnis)
2. Dünya Bilgisi / Tip Bilgisi (Weltwissen / Typenkenntnis)
3. Dil Bilgisi, Argümantasyon Yapısı Bilgisi (Sprachwissen, Argumentstrukturkenntnis)
4. Topik / Kıyas (Topik)

İlk bakışta görülmektedir ki; başlıkların ilk ikisi temellendirmelerin dayanak noktaları, kalan ikisi ise yapı ve akıl yürütme ile ilişkilidir. Feilke, “Bağlamlar ve Beceriler” adlı çalışmasında başlıkların ne ifade ettiği sorularına açıklık getirmiştir (Feilke, 2010). Burada söze içinde bulunan toplum için neyin önemli olup olmadığının ve neyin toplum tarafından kabul edilebilir olup olmadığının “Değerler ve Kurallar” ile ilişkili olduğunu ifade etmekle başlar. Değerler ve Kurallar ile birlikte ele aldığı diğer başlık ise “Dünya Bilgisi”dir. Feilke bu iki başlık hakkındaki düşüncelerini doping örneği üzerinden açıklar. Buna göre doping, biyoloji veya tıp bilimiyle ilgili bir şeyin dışında, toplumun onu algılama ve kabul biçimi veya evrensel boyutta ele alınacak olursa spor etiği ile ilgili bir konudur. Bu yaklaşım bize, gündelik argümantasyonlar konusunda daha yakından ele alınacağı üzere, insanların gündelik hayattaki çıkarımları veya iddialarını temellendirirken değerlerin ve kuralların doğası gereği ayrışabileceklerini göstermektedir. “Dilbilgisi, Argümantasyon Yapısı Bilgisi” argümantasyonun dil dolayımıyla gerçekleştiğine ve dil içinde bir mekanizma olarak argümantasyon yapısına dair de bilgiye sahip olunmasına işaret etmektedir. Argümantasyon yapılırken sebep-sonuç ilişkisi kurulması ve bunun sunumunu mümkün kılan belirli dilsel unsurlardan yararlanıldığı açıktır. “Topik” ise konuya getirilen eleştirel bakışa ve mantıksal süzgece göndermede bulunmaktadır.

Feilke böylelikle, argümantasyon olarak gerçekleşen akıl yürütmelerin ardında yatan beceri türlerinin sınırlarını çizmiş olmaktadır. Söz konusu becerilerin kişiden kişiye değişiklik gösterebileceğini ve iki dilliler açısından değerlendirildiğinde farklı bir boyut kazanabileceğini bu noktada akla getirmek gerekmektedir. Bu anlamda, Feilke’nin modelinin konuya yönelik katkısı kişilerin farklı argümantasyonda bulunmalarının ardında yatan sebeplerin anlaşılmasına katkı sağlamasından ileri gelmektedir. Diğer bir deyişle, Feilke’nin argümantasyon modeli belirlemiş olduğu temel beceriler ile iki dillilerin iki dilli olmalarından ileri gelen özelliklerinin argümantasyona etkisi üzerine değerlendirme yapmayı mümkün kılmaktadır.

Argümantasyon için gerekli beceriler üzerine kaleme aldığı yazısıyla Feilke’ye ek olarak yer vermek istediğimiz diğer isim Rudiger Vogt’tur. Vogt, argümantasyonu iletişimsel bir olay olarak görmekle birlikte Eugenio Coserui ve Karl Bühler’in çalışmalarıyla ilişkilendirmekte, bu yönüyle bize hem Feilke’nin modeli için bir anlamda tamamlayıcı nitelikte olması hem de argümantatif iletişim olarak niteleyebileceğimiz gündelik hayattaki argümantasyon biçimlerine geçmeden önce bir fikir vermesi bakımından önem arz etmektedir. Vogt’un çıkış noktaları Coserui’nun Dilsel Beceri Modeli ve Karl Bühler’in Organonmodell olarak bilinen çalışmalarıdır. Argümantasyonu sözlü ve yazılı genel becerilerin özel bir durumu olarak gören

Vogt, Coseriu'nun modelindeki “Konuşmacı, Konu, Alıcı ve Durum” boyutları ile Bühler'in “ifadesel (expressiv), bilişsel (kognitiv), sosyal (sozial) ve bağlamsal (kontextuell)” kavramlarını argümantasyon ile ilişkilendirme yoluna gitmektir (Vogt, 2007). Yorumlamaya Coseriu'nun modeliyle ilgili değerlendirmelere başlanılacak olursa, argümantasyon yapan kişi bir konu üzerine temellendirmede bulunan bir konuşmacı niteliğindedir. Konuşmacının temellendirmesini gerçekleştirmesi ilk olarak durumla ilişkilidir. Zira konuşmacı duruma göre bir çıkarımda bulunmuştur. İkinci adım ise konuşmacının çıkarımını sunması olacaktır. Gündelik hayatta doğru bilgiye ulaşmaktan ziyade ikna etme veya uzlaşma amacıyla da argümantasyondan yararlanıldığı düşünüldüğünde konuşmacının durumdaki pozisyonu ve alıcıyı ikna etmesi veya uzlaşma sağlaması için kullanacağı dayanaklar değişkenlik gösterebilecektir. Feilke'nin belirlemiş olduğu bilgi açısından düşünüldüğünde, konuşmacının değerler veya dünya bilgisi bu temellendirmelerin oluşmasında başvurulan kaynak görevini üstlenecektir. Bühler'in yaklaşımı ile ilgili ilişkilendirmeye bakıldığında da benzer aşamalara karşılık gelecek kavram tercihlerinde bulunulduğu söylenilebilir. Buna göre, her argümantasyonun bir ifade kısmı (expressiv) vardır. İfade aşamasına geçilmeden önce bilişsel (kognitiv) süreç gelmektedir. Bilişsel süreçte bağlama (kontextuell) ve argümantasyonun yapılacağı sosyal ortama (sozial) göre, dile ve dil içindeki argümantasyon yapısına özgü bilgi türlerinin devreye girmesiyle ifade oluşturulması gerçekleştirilmektedir.

Özetle, argümantasyon için bir takım temel becerilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu beceriler temellendirmelerin dayanak noktaları için gerekli olan değerler, kurallar vb. konulara ilişkin bilginin yanı sıra dile ve argümantasyon yapısına dair bilgiyi içermektedir. Argümantasyon yapımı esnasında ifade edilen bilgi türlerinin mantıksal kurgu ile belli bir amaca hizmet etmek adına bir arada kullanılması söz konusudur. Bu süreç işleyişi gereği karmaşık bir yapıya işaret etmektedir. Altı çizilen karmaşıklık argümantasyonun birikimsel, bilişsel, bağlamsal ve sosyal yönleriye sahip olmasından ileri gelmektedir. Çıkarım yapma veya öne sürülen iddiayı temellendirme olarak adlandırılan karmaşık yapıdaki bu akıl yürütme biçiminin gerçekleşme şekli konunun diğer boyutunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, takip eden başlıkta ilk olarak akıl yürütme olarak argümantasyona değinilecektir. Ardından, ifade edilen karmaşıklığın bir örnek üzerinden somutlaştırılarak incelenebilmesi adına, Stephan Toulmin'in Argümantasyon Modeli'ne yer verilecektir.

Akıl yürütme olarak argümantasyon ve Stephan Toulmin'in modeli örneği üzerinden argümantasyon analizi

Argümantasyon akıl yürütme açısından ele alındığında temel olarak tümdengelim ve tümevarım olmak üzere iki ayrı biçimde gerçekleşmektedir (Händel ve ark., 2007). Her iki akıl yürütme biçimi de yöntemsel farklılıklarına özgü nitelikleriyle düşünsel aktivitelerinde insanların eşlikçileri olmakla birlikte düşünsel dünyalarını zenginleştirmelerine katkı sağlamaktadır.

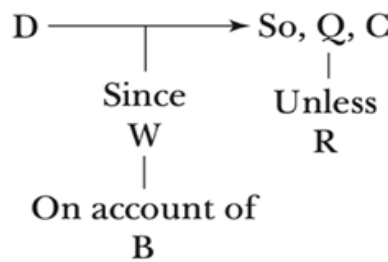
İlk olarak değinecek olduğumuz tümdengelimde bir konu üzerine sahip olunan genel/üst bilginin konunun geçerlilik açısından kapsama alanı içerisinde bulunan alt unsurlarına uygulanarak “bilgi üretilmesi” veya çıkarım yapılması söz konusudur. Diğer bir deyişle, tümdengelim yapılırken kişinin gündelik hayatta durmaksızın maruz kaldığı bilgisel girdileri sahip olduğu tümel bilgiler dahilinde yorumlaması ve anlamlandırması gerçekleştirilmektedir. Klaus Bayer, “düşünme ve kavramanın çıkarımlara olan bağımlılığı” olarak ifade ettiği bu durumu, “Yolda yürürken bir kedi gördüğümüzde, miyavlayabildiğini ve tırmanabildiğini düşünürüz.” şeklinde örneklendirmektedir (Bayer, 1999: s. 14). Örneğe bakıldığında, kediler hakkında sahip olduğumuz tümel bilginin tümdengelim yöntemiyle karşılaştığımız kedi üzerinde bir çıkarım yapmamızı mümkün kıldığı görülmektedir. Diğer bir akıl yürütme biçimi olan tümevarım, yöntem itibarıyla tümdengelim taban tabana karşıtlık arz etmektedir. Bu karşıtlık tümdengelimde tümelden tikele doğru yol izlenirken tümevarımda tikelden tümele doğru gidilmesinden ileri gelmektedir. Dolayısıyla tümevarım, tümdengelim kadar kesin çıkarımlar yapılmasını mümkün kılmamakla birlikte yeni çıkarımların/bilgilerin üretilmesine imkân sağlayan bir yöntem olma özelliğini taşımaktadır.

Gündelik hayatta tümdengelim ve tümevarım veya diğer bir adlandırmayla tümdengelim olmayan -ve bu iki grubun çatısı altında yer alan abdüksiyon, örneksime gibi diğer yöntemler- geniş kullanım alanı bulmaktadır (Röhl, 2022). Sonuç itibarıyla, bireylerin gündelik hayatın pratiklerinde gerek tümdengelim gerekse tümevarım olsun akıl yürütmeleri aracılığıyla benzer çıkarımlara durmaksızın başvurduğu göz önünde bulundurulduğunda, düşünce ve çıkarım arasındaki varoluşsal ilişkinin boyutları ve insan için önem belirginleşmekte, dolayısıyla yapının anlaşılması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Akıl yürütmelerin doğası gereği karmaşık bir yapıya sahip olduğunu bu noktada akla getirmek gerekmektedir. Söz konusu karmaşıklığın dil dolayımıyla sunumu ve diğer kişiler tarafından alımlanması, karmaşıklığı başka bir boyuta taşımakta ve argümantasyonun analizini güçleştiren faktörler olarak öne çıkmaktadır. Nihayetinde, birçok araştırmacı argümantasyon

analizine yönelik model geliştirme yoluna gitmiştir. Bu araştırmacılardan bir tanesi gündelik hayattaki argümantasyon analizine yönelik modeliyle alanda öne çıkan isimlerden olan ve bu yönüyle çalışmamızda yer vermeyi tercih ettiğimiz Stephan Toulmin'dir.

Stephen Toulmin ilk baskısı 1958 yılında yayınlanan "The Uses of Argument" adlı eserinde argümantasyon üzerine detaylı belirlemelerde bulunmuştur. Argümantasyon yapısı için bir organizma yakıştırmasında bulunan Toulmin, argümantasyonun düşünce ve inançlarımıza yönelik bir iddia öne sürme işi olduğunu ifade eder (Toulmin, 2003). Bu ifadeler ilk olarak bir iddia ileri süren kişinin karşısındaki kişiyle girmiş olduğu ilişkiye odaklanarak argümantasyonun ikna edici yönüne dikkat çekmesi bakımından önemlidir. Zira Toulmin, diğer bir çalışması olan "Return to Reason" adlı kitabında argümanların kabul edilebilirliği veya sağlamlığından söz ederken durum ve bağlam kavramlarının önemine dikkat çeker (Toulmin, 2001). Önemli olan ikinci nokta ise argümantasyonun anatomik yapıya sahip bir organizma olarak görülmesidir. Anatomik yapıya sahip olan bir organizma benzetmesi argümantasyonun somut bir şekilde incelebileceğine olan inanca gönderme yapması ve modelinin nasıl bir yapıya sahip olacağına dair fikir vermesi bakımından dikkate değerdir.

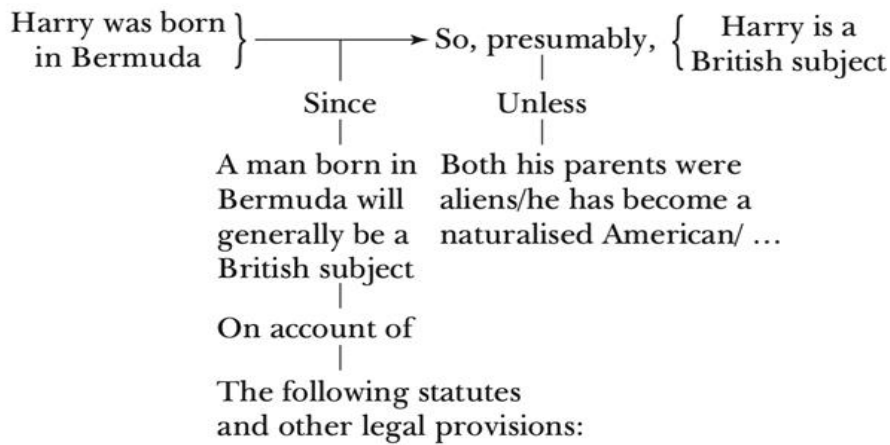
Şekil 2. Toulmin, 2003: s. 97

Toulmin aynı çalışmasında argümantasyonun nasıl analiz edileceğine yönelik bilindik modelini ortaya koymaktadır. Toulmin'in modeli Şekil 2'de aktarıldığı üzere altı unsurdan oluşmaktadır:

1. D: datum (veri),
2. C: claim (iddia),
3. W: warrant (garanti),
4. B: backing (destek),
5. Q: qualifier (niteliyici),
6. R: rebuttal (reddedici),

Burada, veri ve iddia iki temel noktayı oluşturmakta, argümantasyon modeli vasıtasıyla veri ile iddia arasındaki bağlantının nasıl olduğu ortaya konmaktadır. Bu bağlamda, veri ile iddia arasındaki unsurlar garanti, destek, niteleyici ve reddedici olarak ayrılmıştır. Dolayısıyla, veri ile iddia arasındaki ilişkiye zemin hazırlayan unsurların şeffaf bir şekilde incelenmesi mümkün kılınmıştır. Modele göre, eldeki bilgi sayesinde bir iddia öne sürülür. Eldeki bilgi ile iddia arasındaki ilişkinin sağlamlaştırılması için garantiye başvurulur. Garantinin sorgulandığı durumlarda garantinin garantisi olarak nitelenebilecek destek devreye girer. Niteleyici ise veri ile iddia arasındaki ilişkinin çıkarım yapmaya ne derecede elverişli olduğuna veya diğer bir deyişle mantıksal olarak kabul edilebilirliğine göre (kesinlikle, büyük ihtimalle, belki vb.) değişkenlik gösterir. Son olarak değinilecek unsur ise reddedicidir. Reddedici iddianın ortaya atılmasını sağlayan bilgilerin geçerliliğini sorgulatan veya zayıflatan durumlar olarak özetlenebilir ve niteleyicinin kullanımında belirleyici rol oynar (Toulmin, 2003).

Modele yine Toulmin'in kitabında yer verdiği örnek üzerinden bir göz atalım:

Şekil 3. Toulmin, 2003: s. 97

Verilen örnekte Harry'nin bir İngiliz vatandaşı olduğu iddiası öne sürülmektedir. Bu iddiayı öne sürmek için sahip olunan bilgi Harry'nin Bermuda'da doğmuş olmasıdır. Harry'nin Bermuda'da doğmuş olması bilgisi ile İngiliz vatandaşı olması iddiasına varılmıştır. Dolayısıyla Harry'nin doğum yeri iddia için bir temellendirme teşkil etmektedir. Bermuda'da doğmuş olmanın İngiliz vatandaşı olmakla ilgisi Bermuda'da doğanların genel olarak İngiliz vatandaşı olması çıkarımıyla kurulmuştur ve bu kısım “garanti” (warrant) olarak adlandırılmıştır. Bir sonraki adım olan “destek” (backing) kısmında Bermuda'da doğmuş birinin genel olarak İngiliz vatandaşı olabileceği çeşitli yasalar ile desteklenmiştir; yani destek ile garantinin desteklenmesi söz konusudur. Bu veriler ışığında yapılabilecek çıkarım Harry'nin de büyük ihtimalle İngiliz vatandaşı olduğudur. Toulmin'in iddia ile veri arasındaki

ilişkiye eklediği diğer nokta ise reddedicidir. Burada, Bermuda’da doğmuş insanların İngiliz vatandaşı olduğu ve “bu yüzden” Harry’nin de İngiliz vatandaşı olması gerektiği desteği çürütebilecek ekstra bir durum olup olmadığına işaret edilmektedir. Verilen örnekte Harry’nin ailesinin yabancı olup onun başka bir ülke vatandaşlığı almadığı durumda yapılan genel çıkarımın doğru olacağı ifade edilmiştir. Bu ihtimal Bermuda’da doğmuş olan Harry’nin İngiliz vatandaşı olabileceği çıkarımının kesinliğini ortadan kaldırır niteliktedir. Dolayısıyla “reddedici” (rebuttal) kısmı Harry’nin İngiliz vatandaşı olması iddiasının kabul edilebilirliğinin oranını belirlemektedir.

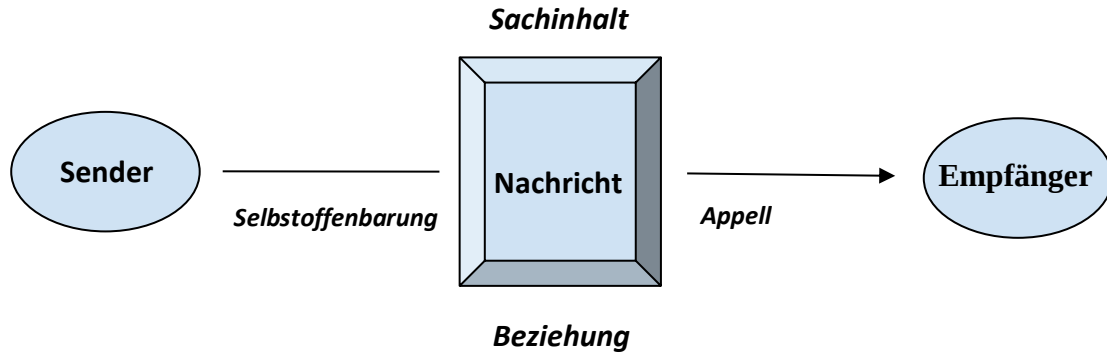
Özetlemek gerekirse, argümantasyonun genel olarak tümdengelim ve tümevarım veya diğer bir adlandırmayla tümdengelim olmayan biçimlerinde gündelik hayatın pratiklerinde sıklıkla başvurulmuş bir mekanizma olduğunu söylemek mümkündür. Bu yönüyle düşüncenin üretimi ve insanlar arası karar verme süreçlerinde önemli yere sahip olan argümantasyon, kullanım amacı ve gerçekleştirilme biçimi itibarıyla karmaşık bir yapıya işaret etmektedir. S. Toulmin karmaşık görünümde olan argümantasyon yapısının çözümlenmesi ve anlaşılır kılınması için model geliştirerek alana katkı sağlayan isimler arasındadır. Toulmin’in modeline genel olarak bakıldığında argümantasyonun analizine yönelik 6 unsurdan oluşan bir yapı ile karşılaşılmaktadır. Söz konusu yapı veri ile iddia temel düzlemi üzerinde garanti, destek, niteleyici ve reddedici ara unsurlarını mercek altına alarak argümantasyonun “anatomik” yapısının çözümlenmesine yardımcı olmaktadır.

Argümantasyonun iletişimsel yönü

Argümantasyon ile ilgili ilk adım üretim için ön koşul olan temel beceri türleri, ikinci adım ise üretimin diğer aşamasıyla ilgili olan argüman analiziydi. Bu bağlamda konu Feilke’nin temel becerileri ve Stephan Toulmin’in argümantasyon modeli üzerinden detaylandırılarak açılanmaya çalışılmıştı. Bulduğumuz bölüm olan “Argümantasyonun İletişimsel Yönü” başlığı altında dil dolamıyla gerçekleştirilen ifadelerin iletişimsel açıdan irdelemesi yapılacaktır. Bu bağlamda argümantasyonun sunumundaki açıklık-örtüklük, iletişimsel yakınlık-uzaklık gibi kavramların yapı bakımından nasıl bir görünüm ortaya çıkarabileceğine değinilecektir.

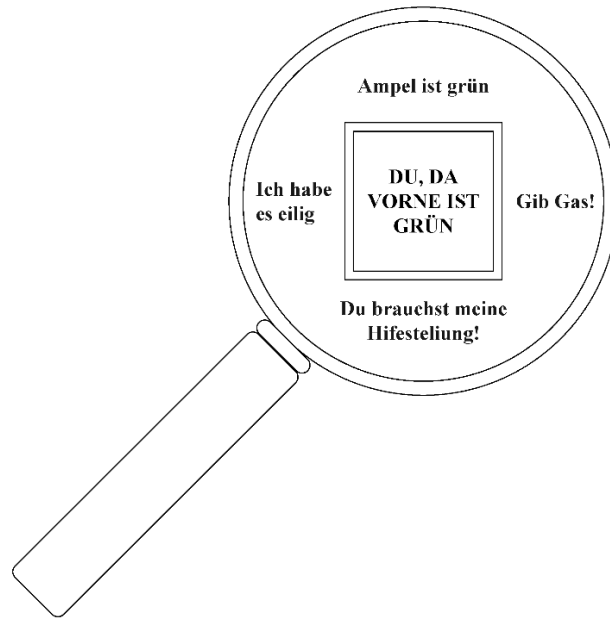
Öncelikle, gündelik hayatta argümantasyonun mantık veya bilimsel çalışmalar örneklerinde olduğu gibi her zaman açık ve net bir şekilde sunulmadığını ifade etmek gerekir. Peki, bireylerin gündelik hayatta argümantasyonda bulunurken giriştikleri oluşturma biçimi iletişimsel açıdan nasıl etkilenmektedir? Bu soruya verilecek cevabı Friedemann Schulz von

Thun'un ortaya koyduğu iletişimde açıklık ve örtüklük kavramlarının yanında, Koch ve Österreicher'in ortaya koyduğu ve Feilke'nin de başka bir çalışmasında argümantasyon ile ilişkilendirdiği iletişimsel yakınlık-uzaklık ilişkisi açısından ele almak yerinde olacaktır.

Şekil 4. Bir mesajın dört yönü - insanlar arası iletişimin psikolojik modeli (Schulz von Thun: s. 30)

Schulz von Thun, iletişim modellerinde genel olarak görülmeye alışık olunan gönderici, ileti/mesaj ve alıcı temellerinde, İnsanlar Arası İletişimin Psikolojik Modeli'ni geliştirir (Schulz von Thun, 1981). İnsanlar Arası İletişim Psikolojik Modeli'nin çalışmamız için önemi iletişimdeki temel unsur olan mesajın mercek altına alınmasından ileri gelmektedir. Schulz von Thun'a göre, iletişim süreçlerindeki her ileti/mesaj; Selbstoffenbarung (öz sunum/ifşa), Sachinhalt (konu içeriği), Beziehung (alıcıyla olan ilişki) ve Appell (öz mesaj/ileti) olmak üzere dört özelliğe sahiptir. Bunları kısaca açıklamak gerekirse; Selbstoffenbarung mesajı gönderen her kişinin mesajın biçimi ve içeriği yönünden kendisiyle ilgili bilgi de veriyor olmasıdır. Beziehung kavramıyla kişiler arasındaki ilişkinin mesajın/iletinin formüle edilmesinde jest, mimik, ses tonu gibi iletişimin tüm boyutlarına yansıtacağı ve mesajın yorumlanmasını etkileyeceği anlatılmaktadır. Sachinhalt gönderilen mesajın ne hakkında olduğuna dair yüzeysel içeriğine işaret ederken Appell ise mesajın asıl verilmek istenen içeriği, diğer bir deyişle gönderenin beklentisi ile ilgilidir. Schulz von Thun, Sachinhalt (konu içeriği) ve Appell (öz mesaj/ileti) arasındaki ilişkiyi "Görüldüğü gibi mesaj, mesajın içinde." olarak özetler ve açıklık-örtüklük kavramları etrafında "iletişimsel psikolojik açıdan mercek altına" alır (Schulz von Thun, 1981: s. 61).

Şekil 5. İfadenin mercek altına alınması (F. Schulz von Thun, 1981: s. 31)

Schulz von Thun tarafından mercek altına alma işlemi sırasında şekilde verilen örnek (Şekil 5) gündelik hayattaki argümantasyonun açıklık-örtüklük açısından nasıl bir görünüm ortaya koyabileceğini belgeler niteliktedir. Trafikte iki kişi arasında geçen bir iletişimi ele alan örnekte, sürücünün yanındaki yolcu konumundaki kişi “Hey sen, önümüzdeki yeşil!” der. Schulz von Thun’a göre göndericinin bu cümlesi alıcı tarafından en az dört şekilde alımlanabilir: i) “Acele var.”, ii) “Gaza bas!”, iii) “Işık yeşil”, IV) “Yardıma ihtiyacın var.”. Burada, gündelik hayattaki sıradan bir durumda gönderilen mesajın birden çok anlama karşılık gelebileceği görülmektedir. Örnek olayda ve gündelik hayatta birçok kez karşılaşılabileceği gibi, alımlanabilecek mesajların bazılarını argümantasyon veya argümantatif iletişim olarak kabul etmek ve uyarlamalarda bulunmak mümkündür: “Işık yeşil olduğu için gaza basmalısın!” veya “benim acelem var ve ışık yeşil. Bu yüzden...”. Dolayısıyla, iletişimde açıklık-örtüklük durumunun iletişimin bir biçimi olan argümantasyonda ve özellikle gündelik yaşamın pratiklerinde kendini gösterdiği sonucuna varmak yanlış olmayacaktır.

Argümantasyon yaparken meydana gelen benzer bir etkiyi iletişimsel yakınlık-uzaklık ilkesinde de gözlemlemek mümkündür. Koch ve Österreicher iletişimin sözlü ve yazılı olmak üzere dil dolayımıyla meydana gelmesinden hareketle, tanıdık kişiler arasındaki diyaloglar, telefon görüşmeleri, özel mektuplar, gazete röportajları, vaazlar, bilimsel sunumlar ve hukuk metinlerine kadar iletişim durumunun kendine özgü koşullarından dolayı yakınlık ve uzaklık oluştuğunu tespit etmektedir (Koch & Österreicher, 1985). Gerçekten de yakınlık-uzaklık yaklaşımının ileri sürdüğü gibi, gündelik hayattaki iletişim biçimlerimiz aile ve arkadaşları

içeren yakınlar arasında, gündelik alışverişimiz için uğradığımız marketler ve mağazalarda ya da Üniversite, Nüfus Müdürlüğü gibi devlet kurumlarında dil kullanımı açısından farklılık göstermektedir. Sözlü iletişimin türleri olan bu ayrışmalar benzer bir şekilde yazılı iletişimin çeşitli durumlarında da gözlemlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında argümantasyon ile uzaklık-yakınlık yaklaşımı arasında ilişki kurmak mümkündür. Bilindiği üzere argümantasyon dil dolayısıyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, sözlü veya yazılı biçimde argümantasyon yapacak, diğer bir deyişle argümantatif iletişimde bulunacak kişi, iletişim koşullarının gerekliliklerini yerine getirmekle yükümlü olacaktır. Bu da az önce verilmiş olan trafik örneğindeki argümantasyon biçiminin normal olarak Nüfus Müdürlüğünde kullanılamayacağı en azından kullanılmaması beklendiği anlamına gelmektedir.

Genel itibarıyla görülmektedir ki, sahip olunan beceri türlerinin sürece dahil olmasıyla gerçekleştirilen akıl yürütmenin bir sonucu olan argümantasyon kişiler arası durumlarda iletişimin ön görmüş olduğu kurallar çerçevesinde ifade edilmektedir. Kişilerin bireysel tercihlerinin karar verici olduğu bu süreçte ifadenin biçimi iletişim ortamının ve kişiler arası durumun gereksinimlerine göre şekillenmektedir. Bu durumun bir getirisi olarak argümantasyon için kullanılan ifadeler açık ve anlaşılabilir nitelikte olabilirken, anlam bulanıklığına yol açabilecek derecede çok anlamlı görünümle de karşılaşmaktadır.

Mevcut bilgiden hareketle argümantatif anlamlandırma

Argümantasyonun üretimi, argümantasyon için gerekli beceri türleri ve argümantasyonun iletişimsel yönünden sonra konu argümantasyon sürecinde istifade edilen bilgi türlerine ve argümanların anlamsal boyutuna gelmektedir. Bu bağlamda, Mevcut Bilgiden Hareketle Argümantatif Anlamlandırma başlığı altında bilgi türlerinin gündelik hayatta argümantasyonda bulunulurken çıkarım veya temellendirmelere nasıl kaynaklık edebileceği ve bu kaynağın kullanımının tercih aşamasında karar verici etmenlerin neler olabileceği mercek altına alınacaktır.

Gündelik hayatta bireyler, tartışmalarda ve her türlü karar verme süreçlerinde iletişimin bir biçimi olarak argümantasyondan yararlanmaktadır (Hample, 2018). Bu süreçte, taraflardan bir tanesinin sahip olduğu görüşü karşı tarafa kabul ettirmek için böyle bir yola girmesi mümkünken, ortak bir konu üzerine birlikte bir tartışma yürütüp bir uzlaşıya varmak da amaçlanabilmektedir. Bununla beraber, gündelik hayattaki temellendirme biçimleri temellendirmelerin dayanak noktaları bakımından farklılık göstermektedir. Burada, doğru

bilgiye ulaşmaktan ziyade ikna etme veya uzlaşma ihtiyacı bu farklılığın ardında yatan sebepler olarak öne çıkmaktadır.

Söz konusu argümantatif iletişim biçimini bir durum üzerinden okumak, argümantasyonun gündelik kullanımının daha açık bir şekilde görülmesine yardımcı olacaktır. Örneğin, akşam yemeğinin nerede yenilmesi gerektiği gibi bir konuya karar verilmesi gerektiğinde bu karar için gerçekleştirilen tartışmadaki dayanaklar değişkenlik gösterebilmektedir; burada taraflardan bir tanesi “A restoranına gitmeliyiz çünkü bu restoran bulunduğumuz konuma çok yakında ve fazla vaktimiz yok.” şeklinde neden oraya gidilmesi gerektiğini gerekçelendirirken, diğeri daha önce servisle ilgili yaşadıkları kötü deneyimin bıraktığı duygusal etkiye dayanarak oraya gitmenin yanlış bir tercih olduğu görüşünü temellendirmektedir. Gündelik hayattaki karar verme süreçlerinde duygusal deneyimlerin rolü gibi bireysel ve durumsal farklılıkların temellendirme süreçlerine etkisi büyüktür (Hample, 2005). Yakın olduğu için o restoranın tercih edilmesine karar veren kişi durum içindeki bireysel pozisyonuna göre ne yapılması gerektiği konusunda bir çıkarım yapmış ve tercihinin buna göre belirlemiştir. Öte yandan diğer kişinin daha önceki ziyaretlerindeki edinmiş olduğu kötü duygusal deneyim kanaatinde belirleyici olmuştur.

Argümantatif iletişim biçimi yukarıda verilen restoran örneğinde somutlaştırıldığı gibi çeşitli durumlar üzerinden ele alındığında, gündelik hayattaki çıkarımların, çıkarımların dayanak noktalarının ve tabii olarak karar verme süreçlerinin değişkenlik gösterebileceğinin ve değişkenliklerin neye göre şekillenebileceği görünür kılınmaktadır. Dolayısıyla, bireyselliğin ve durumsallığın rol oynadığı bu süreçte, özne rolündeki bireyin içinde bulunduğu duruma karşı sahip olduğu perspektifin ve tutumunun temellendirme stratejisinin oluşmasında bağlayıcı rol oynadığını söylemek mümkündür; sonuç itibarıyla kişinin bu süreçte bağlayıcılığı dikkate alarak kendini öznellik ve nesnellik arasında bir yerlerde konumlandırması beklenir. Böyle bakıldığında; gündelik hayattaki öznelliğe göre şekillenen argümantasyonda kişinin başvurduğu çıkarım veya temellendirme biçimlerini nesnel dayanak noktalarının yanında, değer yargıları gibi yerel bilgiye dayanarak gerçekleştirilmesi bakımından karakteristik olarak temel iki ayrım ortaya koyulduğu görülmektedir (Walter & Wenzl, 2016). Bu anlamda bireyin temellendirmede başvuracağı dayanak noktaları hakkındaki irdelemeyi, argümantasyon becerileri kısmında da altı çizilmiş olan beceri türlerine uygun bir şekilde, bilgi türleri boyutuna taşımak akla yatkın gelmektedir.

Tablo 1. Karşıtlıklar bakımından bilimsel ve yerel bilginin özellikleri

Bilgi Türleri	Bilimsel bilgi	Yerel bilgi
Teorik / Ampirik	Teorik Olabilen	Ampirik / Teorik Olamayan
Geçerlilik Alanı	Evrensel	Yerel
Bilgi Paylaşım Şekli	Formel (Resmi)	Enformel (Gündelik)
Bilgi Paylaşım Şekli	Yazılı	Sözlü
Bilgi Paylaşım Şekli	Belirtik	Örtük
Bilgi Üretim ve Paylaşım Şekli	Açık (Şeffaf)	Kapalı
Düşünme Biçimi	Rasyonel	İrrasyonel
Düşünce Biçimi	Analitik	İç Güdüsel
Düşünce Biçimi, Yöntem	İndirgemeci / Mekanistik	Holistik (Bütüncül)
Zaman İlişkisi	Modern	Geleneksel
Dinamiklik	Yenilikçi, Dinamik	Statik (Durağan)

Gündelik hayattaki argümantasyonda başvurulmuş bilgi türleri genel itibarıyla yerel ve bilimsel olmak üzere iki ayrı bilgi türüne işaret etmektedir. Sandy El Berr iki bilgi türü arasındaki ilişkiyi “Yerel bilgi teriminin tanımı ve içeriği çoğunlukla çıkarlar tarafından yönlendirilir ve belirli bir ön anlayışa bağlıdır. Görülüyor ki, yerel bilgi sıklıkla bilimsel bilgi veya bilimle tezat oluşturmaktadır.” şeklinde özetler ve söz konusu tezatlığın ardında yatan etmenlerin şematik bir sunumunu gerçekleştirir (El Berr, 2009: s. 10-11). Bu bağlamda, ilgili bilgi türleri ve argümantasyon arasındaki ilişki üzerine bir okuma gerçekleştirmek mümkündür. Sandy El Berr’in ortaya koyduğu Tablo 1 üzerinden belirlemelerde bulunarak söze devam edelim. İlk olarak bilimsel bilgi evrenselken, yerel bilgi bölgeseldir. Dolayısıyla, bilimsel bilgi herkes tarafından kabul görürken yerel bilgi genel olarak o bölgedeki kişilerce kabul görür ve bu yönüyle tartışmaya açıktır. Buna göre, gündelik hayatta argümantatif iletişimde dayanakların yerel bir bilgi üzerinden kurulması, tartışmanın yürütüldüğü yere göre değişiklik gösterebilecektir. Diğer bir nokta bilimsel bilginin formal ve yazılı, açık/belirtik (explicit) ve düzenlenmeye açık; yerel bilginin ise enformel (resmi olmayan), sözlü, örtük ve kapalı bir bilgi türü niteliklerine sahip olmasıdır. O halde, argümantasyonda bulunurken, bilimsel bilgiden yararlanıldığında, yerel bilginin aksine, doğrulanabilir gerekçeler ile somut ve belirgin bir temellendirme yapma söz konusudur. Argümantasyon açısından diğer bir önemli ayrım ise rasyonel/irrasyonel, analitik/dürtüsel, modern/geleneksel yönlerindendir. Bu özellikler bize, gündelik hayatta duruma göre alınan öznel konumlarda yerel bilgiye başvurulduğunda mantıksal bir tutarlılık olamayabileceğini, içgüdülerden hareket edilebileceğini veya geleneksel örneklerden yola çıkabileceğini göstermektedir. Böyle bir yol izlendiğinde uzun tartışmalar mümkün olabilecekken sorgulanmadan gerçekleşen hızlı bir ikna süreci de olası durumlar arasındadır.

Çıkarım veya temellendirmeyi içeren argümantasyon sürecinde dayanak noktaları oluşturulması adına farklı bilgi türlerinden yararlanılmaktadır. Bu bilgi türlerinden

yararlanılırken, giriş kısmında da ifade edildiği gibi, bireysellik ve durumsallık gibi etmenler belirleyici olmaktadır. Bununla birlikte, bilgi türlerinin kullanım şekilleri hakkında daha fazlasını söylemek mümkündür. Bilindiği üzere gündelik hayat özel ve kamusal alan olmak üzere iki düzlem üzerinde ilerlemektedir. Bu iki düzlemin kendine yönelik cevaplanmayı bekleyen soruları, neticesinde argümantasyondan istifade etme ihtiyaçları vardır. Dolayısıyla, bireysel ve kamusal alanda argümantasyon ayrımı yapılarak bilgi türlerinin kullanımı açısından bir yorumlama yapılabilir. Wolfgang Klein, “kişinin arkadaşlarına güvenip güvenemeyeceği”, “yemeğe hangi sosun yakıştığı”, “törenin nasıl olması gerektiği” gibi resmi olmayan bağlamlarda kullanılan “özel argümanlar” (private Argumentationen) ile hukuk, politika, bilim ve akademik anlamda felsefe gibi alanlar için örneklendirdiği “resmi argümanlar” (öffentliche Argumentationen) gruplandırmasında bulunur ve iki grubun ayrıştığı temel noktaları sıralar (Klein, 1980). Argümantasyon ve bilgi türlerinin kullanım alanları hakkında fikir sahibi olmak adına bu ayrımlardan bazılarına göz atmak yerindedir. Buna göre, özel argümanlar ister en basit ister en yüce olsun gündelik hayattaki tartışmalı olan tüm sorulara yanıt vermek için kullanırken, resmi argümanlar kullanım alanlarının getirisi olarak kurumsal kimliğe sahiptir. Dolayısıyla, kanıtlanabilirliği ve kabul edilebilirliği zayıf olan veya hiç olmayan yerel bir bilginin mahkemede veya bilimsel bir sunumda kullanılması mümkün değildir. Bunun bir sonucu olarak özel argümantasyon birçok kez açıdan tartışılabilir olurken, mahkemedeki temellendirmelerdeki yasalar veya bilimsel etkinliklerdeki doğruluğu kanıtlanmış dayanaklar benzer bir tartışmaya yol açmayacaktır. Bu durumun kurumsal alanlarda kullanılan bilgi türlerinde bilmek, özel argümantasyonda kullanılan bilgi türlerinde inanmak durumunun mevcut olmasıyla ilişkili olduğu söylenilebilir. Yerel bilgi türlerindeki içgüdüsel olabilme özelliği hatırlanacak olursa, bir kişinin “hissediyorum, yemek çok lezzetli olacak” cümlesinde başvurduğu hislere dayalı temellendirme bu anlamda iyi bir örnek olabilir. Sonuç itibarıyla özel ve resmi argümantasyon açısından söylenebilir ki, özel argümantasyon ve resmi argümantasyonda durumun çizdiği sınırlara göre sahip olunan bilgi türlerinden yararlanılmaktadır. Söz konusu bilgi türleri, sınırların daha esnek olduğu özel argümantasyonda konuma, duruma ve kişilerin tercihlerine göre şekillenip büyük bir çeşitlilik ortaya koyabilmektedir.

Gündelik hayattaki argümantasyonda temellendirmelerinin içeriksel çeşitliliği ile ilgili Douglas Walton’un çalışmalarına ve getirdiği argümantasyon şemaları yaklaşımına göz atılabilir. Walton’a göre “Argümantasyon şemaları, özellikle uzman görüşünden argüman gibi çürütülebilir olanlar olmak üzere, tümevarımsal veya tümdengelimsel olarak incelenmesi zor

olan basmakalıp akıl yürütme kalıplarını yakalayan argüman biçimleridir.” (Walton, 2005: s. 1). Walton’un argümantasyon şemaları anlayışından bazı çıkarımlar yapmak ve çalışmamız ile ilişkilendirmek mümkündür. Buna göre argümantasyon şemaları yaklaşımı gündelik hayatta gerçekleştirilen argümantasyonlardaki tipik formlara odaklanmaktadır. Burada öne çıkan ve yukarıda özel argümanlar kavramı etrafında incelenmiş olan argümantasyon biçimlerini çürütülebilir argümanlar olarak ele alması ve şemalarında geniş yer vermiş olmasıdır. Bu anlamda düşünüldüğünde, argümantasyon şemaları yaklaşımı yukarıda ifade edilen bilgi türleri ve bilgi türlerinin tipik kullanımlarının kategorik bir sunumunu sağlaması yönünden bir hayli katkı sağlar niteliktedir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Walton’un ortaya koyduğu ve çalışma arkadaşlarıyla zamanla geliştirdiği argümantasyon şemaları yaklaşımı temel olarak gündelik hayattaki tartışmalarda veya bilimsel çalışmalar gibi özel alanlarda sıklıkla kullanılan argümanların toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması sonucunda normatif standartlara uygun bir şekilde şemada uygun grupta konumlandırılmasını içermektedir (Walton, 2008). Argümantasyon şemaları oluştururken “Aşağıdan Yukarıya Yöntemi” olarak adlandırılan yöntem başvurulmaktadır; burada, önce bir havuz oluşturma yoluna gidilmiş ardından içeriksel olarak gruplandırma yapılmıştır. Walton ve çalışma arkadaşları tarafından tündengelim, tümevarım ve feshedilebilir argümantasyon olarak üç temel ayrıma gidilen bu süreçte (60 ana ve 44 alt grubun yer aldığı) toplamda 100’ün üzerinde argüman şeması ortaya konmuştur (Lumer, 2016).

Şemalar içinde yer alan birkaç başlığa burada yer vermek argümantasyonun gündelik hayattaki ikna ve tartışmalar sırasında kullanımındaki değişkenliği ve çeşitliliği somutlaştırmak adına faydalı olacaktır. Bu bağlamda, -tüm başlıklara yer verilemeyeceği düşünülerek- Walton ve diğerlerinin “Argument Schemes” adlı eserlerinde “Genel Kabul Görmüş Görüşlerden, Taahhütten ve Karakterden Argümanlar” grubunda yer alan alt başlıklardan örneklerle bakılabilir (Walton, 2008: s. 121-160):

1. Popüler Görüşten Argümanlar (Arguments from Popular Opinion)
2. Temel Formun Çeşitleri (Variations of the Basic Form)
3. Taahhütten Kaynaklanan Argümanlar (Arguments from Commitment)
4. Tutarsızlıktan Kaynaklanan Argümanlar (Arguments from Inconsistency)
5. Duruma Bağlı Kişi Karalama / Ad Hominem (Circumstantial Ad Hominem)
6. Ön Yargıdan Argüman (Argument from Bias)

Argüman şemalarında yer alan bu başlıklara bakıldığında listelenen argüman türlerinin epistemolojik bir kaygı taşımaktan çok ikna etme veya bir tartışmayı kazanma ihtiyacını karşılamaya hizmet etmek üzere var oldukları göze çarpmaktadır. Popüler bir görüşün tartışmada öne sürülebilmesi, tartışma esnasında konunun dışında taraflardan birinin kişisel özelliğine göndermede bulunarak tartışmayı sürdürmeye yarayan “kişi karalama” (ad hominem) stratejilerine başvurulması gibi örnekler bu görüşün doğruluğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu açıdan ele alındığında, giriş kısmında yer verilmiş olan bireysellik ve durumsallık faktörlerinin gündelik hayattaki meselelerde kişilerin argümantasyonda bulunurken hangi bilgi ve argüman türünden yararlanmayı tercih ettiğinin nasıl değişkenlik gösterebileceğini gözler önüne sermektedir.

Sonuç itibarıyla, tüm bu irdelemelerden hareketle söylenebilir ki, insanlar gündelik hayatın her alanında farklı ihtiyaçlarla argümantasyonun işleyişinden yararlanmaktadır. Bu amaçlar arasında bilgiye ulaşma arayışı söz konusu olabilirken, gündelik hayatın akışındaki sorunların aşılması da yer almaktadır. Dolayısıyla, yaşam yolculuğu sonucunda sahip olunan bilgi birikimi ve neticesinde oluşan argümantasyon becerisinin kullanımı bireyin içerisinde bulunduğu durum ve bu durumdaki sahip olduğu konuma göre şekillenmektedir.

İki dilli bireylerde argümantasyonun yapılandırılması ve sürecin anlamsal boyutu

Argümantasyon ile iki dillilik arasındaki ilişkilendirmeyi birtakım kavramlar ekseninde gerçekleştirmek mümkündür. Bu anlamda ilk olarak değinilmesi gerekli görülen kavramlar arasında argümantasyon sürecinde deyim yerindeyse lokomotif görevi gören bilişsellik ile ilgili olanlar yer almaktadır. İkinci adımda sıra, yine lokomotif benzetmesinden hareketle, mekanizmanın harekete geçirebilmesi için gerekli yakıt yakıştırmasında bulunabileceğimiz dile ve kültüre gelecektir. Dil ve kültürün argümantasyon ile ilişkisi argümantasyon için ihtiyaç duyulan beceriler bağlamında değerlendirilecektir. Bu yaklaşım, iki dillilerin iki veya daha fazla dilsel ve kültürel alandan beslenmesi ve argümantasyon bakımından ihtiyaç duyulan bilgi türlerine yine bu alanların kaynaklık etmesinden ileri gelmektedir. Dolayısıyla izlenecek yol; iki dilliliğin tanımlanması ve görünümleri, ne gibi getirileri olduğu, bilişsellik açısından etkisi, farklı dilsel ve kültürel kaynaktan beslenilmesi sonucunda oluşan bilgi birikiminin ifade ettiği anlam ve kullanım eğilimleri gibi duraklar üzerinden argümantasyon ile ilişkilendirme olarak gerçekleştirilecektir.

Bilindiği üzere, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, ekonomik ve politik faktörler, sosyal yapının inşası ve küreselleşme gibi nedenler sonucunda insanlar çıkar yol olarak (isteğe bağlı

ya da zorunlu) iç ve dış göç yoluna başvurmak durumunda kalmaktadır. İnsanın yer değiştirmesi olarak kısaca ifade edebileceğimiz göç olgusu, yer değiştirenlerin yer değiştirilen yere ait dile ve kültüre özgü birikimlerini beraberlerinde götürmeleri ve dolayısıyla bir dilsel ve kültürel temasta bulunmaları anlamına gelmektedir. Bu durum 20. yüzyıldan önceki döneme kıyasla daha yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Gelineen noktada, artan nüfus hareketliliklerinin bir getirisi olarak iki dillilik olgusu insanların gündelik hayatta sıklıkla karşılaştıkları veya bizzat deneyimledikleri bir olgu olarak öne çıkmakta ve küresel boyutta etkilerini göstermektedir. Günümüzde dünyanın %50'sinden fazlasının iki dilli olduğu düşünülmektedir (Grosjean, 2010). Peki, boyutları bu derecelere ulaşan iki dillilik nasıl meydana gelebilmektedir ve kimler iki dilli olarak kabul edilmektedir?

İki dilliliğin tanımından bahsedildiğinde öncelikle tanımların bireysel, toplumsal ve kurumsal boyutlarda ele alındığını ve konu üzerine getirilen yaklaşımların çeşitliğe sahip olduğunu belirtmek gerekmektedir (Bican, 2017). Burada, gereğinden fazla detaya inmemek adına, argümantasyon ile ilişkilendirilebilecek becerilere odaklanması ve birbirleri arasında karşılık oluşturmaları bakımından Bloomfield ve Grosjean'ın tanımlarına yer verilecektir. Bloomfield'e göre iki dillilikten söz edebilmek için "iki dilin ana dil gibi kontrolü" (native-like control of two languages) gerekmektedir (Bloomfield, 1933: s. 55-56). Bu yaklaşımdan hareketle kişinin okuma, yazma, dinleme ve konuşmayı içeren dört beceri türünde de eşit seviyelerde olması beklenmektedir. Buna karşın; Grosjean iki dilliliği, "İki (veya daha fazla) dilde anlamlı ifadeler üretebilme becerisi; diğer bir dilde en azından dilsel beceriye (okuma, yazma, konuşma, dinleme) sahip olma veya değişimli olarak birden fazla dilin kullanılması." olarak tanımlamaktadır (Grosjean, 2020: s. 14).

İki tanıma bakıldığında söylenebilir ki, iki dillilikten söz edildiğinde hem ideal derecede iyi hem de zayıf seviyelerde dillere özgü bilgiye sahip kişilerden bahsedilebilmektedir. Bu çeşitliliğin sebebini iki dillilerin gelişim süreçlerinde aramak gerekmektedir. Dolayısıyla, gelişim süreçlerindeki farklılığın argümantasyon becerilerinin gelişiminin inşasında etki etmesi bakımından, birikimsel ve bilişsel çıktıların argümantasyon ile ilişkilendirmesi kısmına geçmeden önce bu çıktıların oluşmasına zemin oluşturan gelişim senaryolarına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

İki dillilerdeki gelişim açısından farklılık durumunu anlamak için Romaine'nin iki dillilik ile ilgili ortaya koyduğu senaryolara göz atılabilir. Romaine "ana dil" (native language) ve "topluluk / toplum dili" (community language) düzlemlerinde kurduğu senaryolar ile; "bir kişi

– bir dil” (one person-one language), “baskın olmayan ev dili” (non-dominant home language), “topluluk desteği olmadan baskın olmayan ev dili” (non-dominant home language without community support), “toplum desteği olmadan baskın olmayan çift ev dili” (double non-dominant home language without community support), “ana dili kullanmayan ebeveynler” (non-native parent), “karışık diller” (mixed languages) olmak üzere 6 farklı dilsel gelişim tipi belirler (Romaine, 1995). Senaryolara bakıldığında kişilerin çeşitli durumlarda farklı dillere maruz kaldıkları görülmektedir. Örneğin, göçmen bir ailede ev içinde konuşulan dil ailenin doğup büyüdüğü veya basit bir ifadeyle geldiği yere ait dil iken evin dışındaki alanlarda gidilen yere ait dil (veya bazı ülkelerde görüldüğü üzere diller) kullanılmaktadır. Bu örneğin verilmesi bilgi türleri bağlamında da değinildiği üzere, kişilerin bireysel ve durumsal etmenlere göre ilişkilendirme ve çıkarım yapabileceği düşüncesine dayanmaktadır. Bu bağlamda, senaryolar göz önünde bulundurularak iki dillilik için denilebilir ki, iki veya daha fazla dilsel ve kültürel alandan beslenen insanlara işaret eden bir kavramdır. Farklı seviyelerde olmakla birlikte iki veya daha fazla dilsel ve kültürel alandan besleniyor olmak birtakım sonuçlara yol açmaktadır. İki dilliliğin getirisi olarak nitelenebilecek bu sonuçlar diğerlerinin yanı sıra argümantasyon üretimi açısından da kendini gösterecektir. Bu anlamda takip eden bölümde argümantasyon ile iki dillilik arasında ilişki kurabilmeyi mümkün kılan sebeplerin neler olabileceği sorusuna cevap aranacaktır.

Argümantasyon ile iki dillilik arasında bağ kurabilmek için ilgili kavramları oluşturan bileşenler arasındaki ilişkiye göz atmak gerekmektedir. Kurtz ve arkadaşlarının yapmış oldukları belirlemeye göre; “Argümantasyon üç temel bileşene bölünebilir: mevcut bilgiler, uygulanan bilişsel süreçler ve üretilen çıkarımlar.” (Kurtz ve ark., 1995: s. 145). Altı çizildiği üzere argümantasyonda kullanıma hazır olan mevcut bilgilerden yararlanılmaktadır. İki dillilik ile argümantasyon arasındaki ilişki düşünüldüğünde bu noktada akla gelen ilk soru, iki dillilerde mevcut bilgi birikiminin nasıl görüldüğü yönündedir. Zira, argümantasyonda temel bileşen olması yönüyle iki dillilerin kelime dağarcığı açısından değerlendirilmesi akla yatkın gelmektedir. Diğer bir nokta, mevcut bilgilerin bir kurgu içerisinde kullanılmasını mümkün kılan bilişsel süreçlerdir. Söz konusu bilişsellik mevcut bilgi birikimine ulaşılması, ihtiyaç duyulan bilgilerin havuzdan seçilmesi, mantıksal kurgunun oluşturulması gibi akıl yürütmenin tüm aşamalarında devreye girmektedir. Mevcut bilgi birikimi ve bilişsel süreçler üçüncü bileşen olan çıkarımların üretilmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Dolayısıyla, iki dillilik ile argümantasyon arasında ilişki kurabilmek adına bu noktaların ne ifade ettiğine ve iki dillilerin bu yönleriyle nasıl bir portre çizdiklerine daha yakından bakmak gerekmektedir.

Bilişsellik denildiğinde en basit haliyle bilginin işlenmesi anlaşılmaktadır. Bilginin işlenmesi bilginin algılanması, analiz edilmesi, yorumlanması, öğrenilmesi, mevcut bilgiler ile ilişkilendirilmesi ve üretilmesi gibi süreçlere işaret etmektedir. Gelişimsel farklılıklardan dolayı iki dillerde söz konusu süreçleri etkileyecek bazı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. İki dilliliğin bilişsel sonuçları üzerine birçok araştırmadan yola çıkarak derleme niteliğinde bir çalışma ortaya koyan Bialystok, iki dillilerin “üst dilsel farkındalık” (metalinguistic awareness) ve “bilişsel esneklik” (cognitive flexibility) açısından avantajlı, kelime dağarcığı gelişimi açısından dezavantajlı konumda bulunduklarını öne sürmektedir (Bialystok, 2009). Söz konusu kavramların ne olduğuna ve argümantasyon açısından ne ifade ettiğine daha yakından bakalım.

Hufeisen’in belirlemelerine göre “Üst dilsel farkındalığa sahip olmak, dilin yapısını bilmek, onun hakkında düşünebilmek ve konuşabilmek, kendi dilinizi bu düşüncelere göre analiz edebilmek ve yaratıcı bir şekilde değiştirebilmek anlamına gelmektedir... Bu aktiviteler hem dilsel hem de bilişsel yeterlik gerektirir” (Hufeisen, 2003: s. 104). Argümantasyon için gereken beceri türleri içinde dile ve argümantasyon yapısına dair sahip olunan becerinin olduğunu bu noktada akla getirmek gerekmektedir. Buna göre, üst dilsel farkındalığı olan bir kişi bu becerisi sayesinde dil dolamıyla gerçekleşen argümantasyonu alımlama ve üretme süreçlerinde dile olan yetkinliğinden dolayı olumlu etkilenecektir. Gündelik hayattaki argümantasyon, ikna ve tartışma boyutu düşünüldüğünde vuku bulan argümantatif iletişim açısından bu yetkinliğin sağlayacağı katkı bir kez daha gün yüzüne çıkmaktadır. Bilişselliliğin içerisinde yer alan ve iki dillilerin avantajlı konumda olduğu diğer kategori ise bilişsel esnekliktir. Bilişsel esnekliği “İnsanın çevresindeki yeni ve beklenmedik durumlardaki koşullarla yüzleşmek için bilişsel işleme stratejilerini uyarlayabilme becerisi” (Canas ve ark., 2005: s. 1) olarak tanımlamak mümkündür. İnsanı diğer canlılardan ayıran en büyük özelliğin zekâsı ve zekanın kullanımıyla doğaya uyum sağlayabilme becerisi olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bilişsel esneklik kavramı çatısı altında yer alan yeni ve beklenmedik durumlara esnek olabilme, kendini uygun bir şekilde konumlandırabilme ve strateji geliştirme becerisi argümantasyon için yine destekleyici niteliktedir. Endüstrileşmenin bir getirisi olarak, birçok farklı dilsel ve kültürel art alana sahip bireylerin oluşturduğu gerek kurumsal gerek sosyal açıdan karmaşık ağlar yumağını andıran modern toplumda bireyin yeni ve beklenmedik olaylarla sıklıkla karşılaşabilmesinin mümkün olması düşünüldüğünde bu becerinin önemi ve argümantasyona katkısı bir kez daha anlaşılmaktadır.

İki dillilik ve bilişsellik açısından ele alınabilecek diğer beceri türleri arasında bilişsel kontrol ve seçici dikkat yer almaktadır (Festman & Kersten, 2010). Bu iki kavramı dilsel gelişim senaryolarından biri olan annenin ve babanın çocukla ayrı dili konuştuğu senaryo örneği üzerinden okumak mümkündür. Buna göre, anne ve babanın farklı diller konuştuğu çocuk, gelişim çağında farklı dillere ait olan bilgileri ayırt ederek kullanmak durumundadır. Dolayısıyla, çocuğun annesiyle annenin konuştuğu, babasıyla babanın konuştuğu dilde iletişim kurması gerekmektedir. Bu durum çocuğa dillere dair sahip olduğu bilgileri kontrol etmesini, düzenlemesini ve birbirlerinden ayrı şekilde kullanmasını, sonuç itibarıyla bilişsel kontrol becerisini geliştirmesini zoraki kılmaktadır. Ayrıca, bilişsel kontrol yapılmasıyla ilişkili olarak seçici dikkat becerisi de gelişecektir. Buna göre, dil için gerekli olan bilgi türlerini seçmeyi ve düzenlemeyi öğrenmiş olmak, benzer titizliği başka durumlara da aktarabilme, dolayısıyla konu için önemli/önemsiz ayrıntıları dışarıda bırakabilme imkanını sunacaktır. Argümantasyonun bir akıl yürütme olarak bilişsel bir süreç olduğu düşünüldüğünde bilişsel kontrol ile yakın ilişkisi bu noktada kendini göstermektedir. Bunun yanında bir iletişim durumu olan ikna ve tartışma süreçlerinde doğru bilgiye ulaşmaktan ziyade argümantasyonu yapan açısından ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşılması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda yine seçici dikkate sahip olmanın olumlu katkılar sağlayacağını düşünmek akla yatkındır.

Bilişsellik ve iki dillilik arasındaki ilişki üzerine irdelemeleri genel olarak bu şekilde ele almak mümkündür. Bunun yanında, iki dilliler üzerinde yapılan bazı çalışmaların tek ve iki dilliler açısından sözü edilen bilişsel farklılıkların olmadığını ya da dezavantajlı konumda olduklarını ortaya koyduklarını hatırlatmakta fayda vardır. Ayrıca, iki dillilerden bahsedildiğinde farklı yetkinlik seviyelerinde kişilerin kastedildiği de unutulmamalıdır. Söz konusu farklılıklar argümantasyon becerileri açısından üzerinde durulmuş olan bilgi türlerinde de kendini göstermektedir. Takip eden bölümde sıra kelime dağarcığı gelişiminin gündelik hayattaki temellendirmelerin dayanak noktaları olarak sıkça başvurulana dile, kültüre ve yerel bilgiye ait birikim açısından ne anlam ifade ettiğine ve kullanım eğilimlerine gelmektedir.

Kelime dağarcığı genel olarak alıcı (receptive) ve üretici (productive) olmak üzere iki boyutta ele alınmaktadır. Alıcı dağarcık ile yazılı ve sözlü ifadelerin anlaşılması aşamasında devreye giren “pasif” birikim, üretici ile üretim aşamalarını içeren konuşma ve yazma sürecinde “aktif” olarak kullanabilen kastedilmektedir. Dolayısıyla iki dilliler için kelime dağarcığından söz ederken bu iki ayrımı göz önünde buldurmak ve nasıl bir görünüm ortaya koyduklarını ele almak gerekmektedir. İki dilliler üzerinde kelime dağarcığı açısından yürütülen çalışmalara bakıldığında;

- İki dillilerin kelime dağarcığının kullanımına bakıldığında alıcı olanın üretici olana kıyasla daha iyi bir konumda olduğu,
- Sahip olunan dillerin izole olarak tek dillere göre kıyaslaması yapıldığında daha zayıf olarak nitelenebileceği,
- Bu zayıflığın çocukluktan yetişkinliğe doğru kapanmakla birlikte kişilerde farklılık gösterebildiği görülmektedir (Klassert, 2020: s. 75-77).

Kelime dağarcığının gelişimini içeren süreçte dilsel girdi ve yoğunluk gibi kavramların belirleyici olduğu açıktır. İki dillilik gelişim tipleri göz önünde bulundurulduğunda, farklı yoğunlukta ve içeriksel zenginlikte dile maruz kalan ve kullanım alanı bulan bireylerin gelişimleri de eşit seviyelerde olmayacaktır. Kelime dağarcığının içinde barındırdığı, dile ve kültüre, dolayısıyla yerel bilgiye ait farklılıkların oluşması argümantasyon açısından da önemlidir. Kelime dağarcığı dile ait bir bilgi olmasının yanı sıra kültüre ve hayata dair bir bilgiyi de içermekte ve bireyi çevrelemektedir. Dilsel ve kültürel mekân olarak adlandırabileceğimiz bu alanda kişiler dile, kültüre, dil ve kültür dolamıyla insana ve topluma, en sonunda dünyaya karşı bir algılama ve yorumlama biçimi geliştirmektedir. Kimlik çatısı altında da ele alınabilecek bu durum, bireyin her an kullanımına hazır olan bu bilgi türleri ve bu bilgi türlerini işleme biçimiyle ve tabii olarak argümantasyon ile alakalıdır. Dolayısıyla, birey içinde bulunduğu duruma göre hem evrensel hem yerel bilgiden yararlanarak çıkarımlarda bulunacak, karar verecek, yine aynı bilgi ile temellendirmelerine dayanak oluşturacaktır.

Görülmektedir ki, iki dillilikten söz edildiğinde iki veya daha fazla dil ve kültürün dolamıyla öğrenme ortamını oluşturan özel ve kamusal alanlardan beslenilmesi sonucu söz konusu öğrenme ortamlarının sunduğu yerel ve evrensel bilgiler ile donanmış insanlardan bahsedilmektedir. İki dilliler kendilerini tüm diğer insanlar gibi gündelik hayatta birçok konu üzerine akıl yürütmek, çıkarım yapmak veya öne sürülen iddia hakkında temellendirmede bulunmak durumunda bulunmaktadır. Özellikle kişiler arası ikna ve uzlaşya yönelik olan ve doğru bilgiye ulaşma kaygısının güdülmediği argümantasyon süreçlerinde, kişilerin sahip olduğu farklı bilgi türlerinden yararlandığı ve bu sürecin bireysellik ve durumsallık gibi etmenlerle belirlendiğini ifade etmiştik. İki dillilerde dile, kültüre, değerlere veya evrensel bilgiye dair birikimin birden fazla kaynaktan besleniyor olmanın getirisiyle daha karmaşık bir bilgi havuz oluşturduğunu söylemek gerekmektedir. Bu havuzun kullanımı, bireysellik ve durumsallık etmenleri akla getirildiğinde, kişilerin çıkarım yapma ve karar verme süreçlerinde zor tercihlerde bulunmak zorunda olmaları anlamına gelebilmektedir.

İfade edilen zorluk seviyesi, konu hem bilimsel hem de kültürel değerler ve kabuller gibi yerel bilgiyi içeren alanların kesiştiği noktalara temas ettiğinde daha da artmaktadır. Bu tarz konulara sosyobilimsel olarak adlandırılan konular örnek gösterilebilir. Sadler ve Zeidler gündelik hayattaki akıl yürütme/argümantasyona yönelik değerlendirmelerde bulundukları “Informal Reasoning” başlığı altında konu ile ilgili görüşlerini belirtirken “Sosyobilimsel konular bireyler tarafından müzakere edilmesi zor konular olabilir çünkü bu konular kısmen açık uçlu, kötü yapılandırılmış, tipik olarak tartışmalı ve çoklu bakış açılarına ve çözümlere konu olan problemlerdir.” (Sadler & Zeidler, 2005: s. 72) ifadelerine yer vermektedirler. Alıntıda da vurgulandığı üzere, bazı konular hakkında karar vermek zordur. Bu zorluk konunun birçok açıdan ele alınıp yorumlanabilmesinden ileri gelmektedir. Medyada sıkça yer alan göç veya enerji kaynaklarının kullanımı, nükleer enerji gibi konular bu konulara örneklerdir. Örneğin, göç ardalanına sahip bir kişi yerleştiği ve bir süredir yaşamını sürdürdüğü ülkede tartışmalara katılımında demografik çeşitliliğin ülke için bir zenginlik olduğu argümanını benimserken, karşıt bir kişi göçün olumsuzlukları (örneğin, milli veya dini yapının zarar göreceği veya altyapının yeterli olmadığı gibi) gerek inanç gerekse bilimsel alandaki birtakım teorilere dayandırarak görüşüne destekleyen temellendirmelerde bulunabilir. Diğer bir örnek de yine sıklıkla tartışmalara konu olan fosil yakıtlar, nükleer enerji ve yenilebilir enerji kullanımı konularında yürütülen tartışmalardır. Burada bir taraf “hızlı ve efektif” şekilde ülkenin refahının artması için fosil yakıtların ve hatta nükleer enerjinin yalnızca getirilerine odaklanıp “güçlü ve refah sahibi” bir ülke olmak adına her türlü fedakarlığın yapılması gerektiği görüşünü savunabilirken, diğer tarafta ise çevre kirliliğine dikkat çekip gezegenin dengesinin bozulmaması gerektiğini düşünerek sürdürülebilir politikaların izlenmesinin zorunluluğunu dile getirebilir. Bu noktada, gündelik hayatın bir gerçeği olan ve enformel mantık çerçevesinde de ele alınan argümantasyonda sebeplerin-sonuçların, artıların-eksilerin, getirilerin-götürülerin bir muhakemesi söz konusu olduğunu akla getirmek gerekmektedir (Zohar & Nemet, 2002, Akt., Sadler & Zeidler, 2005: s. 72). Dolayısıyla, verilen örneklerden ve yapılan hatırlatmadan bir sonuca varılacak olursa; kişinin yaşadığı ülke, çevre veya içinde bulunduğu durum ve tüm bunlar ile ilgili kurduğu ilişki, sahip olduğu beklentiler, geleceğe yönelik tasarılar sahip olduğu bilgilerin sınırları içerisinde bireysellik ve durumsallık açısından temellendirme biçimlerini etkileyecektir.

SONUÇ

Argümantasyon ile iki dillilik arasındaki ilişki üzerine gerçekleştirmiş olduğumuz incelemeler birtakım belirlemelerde bulunmayı mümkün kılmıştır. Kanımızca, söz konusu

belirlemeleri çalışmanın ana hatlarını oluşturan argümantasyon üretimi için gerekli beceriler, argümantatif üretimin analizi, argümantasyonun iletişimsel yönü, argümantasyonun anlamsal boyutu, iki dilli kişilerin argümantasyon için gerekli beceriler açısından nasıl bir portre çizdikleri ve özgün durumlarının bu bağlamda ne ifade ettiği gibi noktalar üzerinden gerçekleştirmek isabetli olacaktır. Buna göre;

i) Açıktır ki, akıl yürütmeye işaret eden argümantasyon için birtakım becerilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu beceriler çıkarımların ve temellendirmelerin dayanak noktalarını oluşturan evrensel ve yerel bilgi türlerinin yanında bir iletişim aracı olarak dile ve argümantasyon yapısına dair bilgiyi ve nihayetinde mantıksal kurgunun sağlanabilmesi için gereksinim duyulan ve bilişsel yöne işaret eden akıl yürütmeyi içermektedir. Dolayısıyla, argümantasyon yapımından söz edildiğinde sayılan tüm becerilerin dahil olduğu bir üretim sürecinden bahsedilmektedir.

ii) Argümantasyon analizi, söz konusu üretimin anlaşılması için ortaya konan model girişimlerini içermektedir. Argümantasyon için gerekli becerilerinin kişilerde değişken seviyelerde olması, akıl yürütme için kullanılan yöntemlerin ve kullanım amaçlarının farklılık göstermesi argümantasyonların analizi ihtiyacını doğurmakla birlikte karmaşık yapısı gereği çeşitli modellerin geliştirilmesine yol açmaktadır.

iii) Argümantasyonun iletişimsel yönü söz konusu karmaşıklığın ardında yatan diğer bir neden olarak öne çıkmaktadır. Dil dolamıyla gerçekleşmesi itibarıyla iletişimin kurallarına tâbi olan argümantasyon açıklık-örtüklük, bağlam ve durumsallık gibi faktörlerden etkilenmektedir. Söylenen ile anlatılmak istenin bir olmadığı çok anlamlılığın anlam bulanıklığı derecesine ulaştığı örneklerde bu durum kendini daha açık bir şekilde hissettirmektedir.

iv) Argümantasyon sürecinde temellendirmelerin dayanak noktalarını oluşturma bakımından kullanılan bilgi türleri önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, kendine özgü özelliklere sahip olan bilimsel/evrensel ve yerel bilgi türlerinden yararlanılmaktadır. Hayatın çeşitli noktalarında kullanım alanı bulunan argümantasyonda, bireysellik ve durumsallık gibi etmenlerin etkisiyle oluşan argümantasyonun kullanım amacı doğrultusunda söz konusu bilgi türlerine başvurulmaktadır. Bu bağlamda “doğru” bilgiye ulaşma gibi bir kaygıyla argümantasyon yapıldığında evrensel bilgi daha çok devreye girerken, kişiler arası ikna ve uzlaşma süreçlerinde evrensel olanın yanı sıra yerel bilgi de kendine geniş bir kullanım alanı bulmaktadır.

v) Argümantasyonun üretimi ve anlaşılması açısından bakıldığında iki dilliler tek dillilere kıyasla farklı bir portre çizmektedir. Bu anlamda, iki dilliliğin argümantasyon üzerine etkisini argümantasyon için gerekli beceriler bağlamında aramak gerekmektedir. İki dilliler farklı dilsel ve kültürel alanlardan beslenerek gelişimlerini sürdüren kişilerden oluşmaktadır. Gelişim aşamasındaki farklılık ilk olarak bilgi türlerinin inşasında kendini göstermektedir. İki dilliler için farklı kaynaklardan besleniyor olmak özellikle ikna ve uzlaşma süreçlerinde sıklıkla başvurulmuş yerel bilgi türlerinde tek dillilere kıyasla daha geniş bir yelpazeye sahip olmak anlamına gelmektedir. Bu birikime iki dilliliğin doğası gereği dile ve dil içerisindeki argümantasyon yapısına dair bilgiler de eklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında hem çıkarımların ve temellendirmelerin dayanak noktalarına kaynaklık eden bilgi türleri hem de argümantasyonun dolayımı olan dillere ve argümantasyon yapılarına yönelik birikim açısından iki dillilerin tek dillilere kıyasla farklı bir konumda bulundukları görülmektedir.

Argümantasyon ile iki dillilik arasındaki ilişki hakkında değinilmesi gereken diğer bir nokta, mevcut tüm bilgilerin kullanımı anlamına gelen akıl yürütmeye ilgilidir. Akıl yürütme en basit haliyle bilgi işlemeye işaret eden bilişsel süreçlerin bir ürünüdür. Bilişsel açıdan ele alındığında iki dillilerin üst dilsel farkındalık, bilişsel esneklik, bilişsel kontrol ve seçici dikkat gibi noktalarda avantajlı konumda oldukları bilinmektedir. Söz konusu avantajlar mevcut bilgi birikimini içeren kaynaklara başvurulması, iletişim aracı olan dil ve argümantasyon yapısının kullanılması, karşılaşılan argümantasyonların algılanması ve kavranması gibi noktalarda kendini gösterecektir. Dolayısıyla, edinilen dillerde üst düzey konumda olan iki dilliler argümantasyon yapısında iki dilliliğin özgün durumu gereği olumlu yönde etkileneceklerdir.

Öneriler

Sözlü ve yazılı argümantasyon becerilerinin gelişimi tek- ve iki dillilik, kültür ve yaş gibi etmenlerin göz önünde bulundurulmasıyla birikimsel ve bilişsel boyutta daha derinlemesine araştırılabilir. Mevcut ve gelecekte yürütülecek araştırmalardan elde edilen sonuçlar aracılığıyla argümantasyon becerilerinin geliştirilmesine yönelik yeni adımlar atılabilir. Bu adımlara, farklı yaş gruplarında ana dil, ikinci dil veya yabancı dil başlıkları altında yürütülen ve temel öneme sahip olan dil eğitimlerinde, materyal geliştirme ve ders içeriklerinin düzenlenmesi gibi konularda iyileştirmeler yapılması örnek verilebilir. İfade edilen iyileştirmeler ile formal eğitim kapsamında argümantasyon becerilerinin geliştirilmesine yönelik katkı sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Bayer, K. (2007). *Argument und Argumentation: Logische Grundlagen der Argumentationsanalyse* (2. überarb. Aufl.). Vandenhoeck & Ruprecht.
- Bialystok, E. (2009). Bilingualism: The good, the bad, and the indifferent. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12(1), 3–11. <https://doi.org/10.1017/S1366728908003477>
- Bican, G. (2017). İki dilliliğin tanımlanması: Kuramsal tartışmalar ve güncel yaklaşımlar. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 353–366. <https://doi.org/10.16916/aded.298779>
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. London: George Allen & Unwin Ltd.
- Cañas, J. J., Antolí, A., Fajardo, I., & Salmerón, L. (2005). Cognitive flexibility and the development and use of strategies for solving complex dynamic problems: Effects of different types of training. *Theoretical Issues in Ergonomics Science*, 6(1), 95–108. <https://doi.org/10.1080/14639220512331311599>
- Coseriu, E. (1988). *Sprachkompetenz: Grundzüge der Theorie des Sprechens*. Francke.
- El Berr, S. (2009). *Wer sind hier die Experten? Lokales Wissen und interkulturelle Kommunikation in Entwicklungsprojekten mit Indigenen Ecuadors* [Doktora tezi, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn]. Bonndoc. <https://hdl.handle.net/20.500.11811/3975>
- Feilke, H. (2010). Schriftliches Argumentieren zwischen Nähe und Distanz – am Beispiel wissenschaftlichen Schreibens. In V. Ágel & M. Hennig (Eds.), *Nähe und Distanz im Kontext variationslinguistischer Forschung* (pp. 207–232). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110220872.207>
- Festman, J., & Kersten, K. (2010). Kognitive Auswirkungen von Zweisprachigkeit. In U. Massler & P. Burmeister (Hrsg.), *CLIL und Immersion: Fremdsprachlicher Sachfachunterricht in der Grundschule* (pp. 38–52). Westermann.
- Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in storybooks: A comparison of storybooks that represent ethnic and racial groups in the United States. *Psychology of Popular Media Culture*, 8(3), 207–217. <https://doi.org/10.1037/ppm0000185>
- Grosjean F. (2010). *Bilingual: Life and Reality*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674056459>
- Grosjean, F. (2020). Individuelle Zwei- und Mehrsprachigkeit. In I. Gogolin, A. Hansen, S. McMonagle & D. Rauch (Eds.), *Handbuch Mehrsprachigkeit und Bildung* (pp. 13–22). Springer VS.
- Hample, D. (2005). *Arguing: Exchanging reasons face to face*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Hample, D. (2018). *Interpersonal arguing*. Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/B12877>
- Händel, D., Kresimon, A., & Schneider, J. (2007). *Schlüsselkompetenzen: Reden – Argumentieren – Überzeugen*. J. B. Metzler. https://doi.org/10.1007/978-3-476-05052-6_6
- Harris, L. (2014). *Instructional leadership perceptions and practices of elementary school leaders* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Virginia. <https://doi.org/10.18130/V31R6G>
- Hufeisen, B. (2003). L1, L2, L3, L4, Lx – alle gleich? Linguistische, lernerinterne und lernerexterne Faktoren in Modellen zum multiplen Spracherwerb. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht*, 8(2). <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-08-02/beitrag/Hufeisen.htm>

- Kabataş Memiş, E. (2017). Türkiye’de argümantasyon konusunda gerçekleştirilen tezlerin analizi: Bir meta-sentez çalışması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(1), 47–65. <https://doi.org/10.30703/cije.321436>
- Klassert, A. (2020). Wortschatzfindung und Wortfindung bilingualer Kinder: Fallstrecke bei der Diagnostik von Sprachentwicklungen. In T. Fritzsche, S. Breitenstein, H. Wunderlich, L. Ferchland & R. Krug (Eds.), *Spektrum Patholinguistik, 13: Nur ein Wort? Diagnostik und Therapie von Wortabrufstörungen bei Kindern und Erwachsenen* (pp. 45–58). Universitätsverlag Potsdam. <https://doi.org/10.25932/publishup-46077> .
- Klein, W. (2015). Argumentation und Argument. In W. Klein (Ed.), *Von den Werken der Sprache* (pp. 109–150). Vandenhoeck & Ruprecht. https://doi.org/10.1007/978-3-476-05420-3_6
- Koch, P., & Oesterreicher, W. (1985). Sprache der Nähe und Sprache der Distanz. *Romanistisches Jahrbuch*, 36, 15–44. Walter de Gruyter.
- Kurtz, K. J., Gentner, D., & Gunn, V. (1999). Reasoning. In D. E. Rumelhart & B. M. Bly (Eds.), *Cognitive science: Handbook of perception and cognition* (2nd ed., pp. 145–200). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012601730-4/50006-8>
- Lumer, C. (1990). Argumentationsbegriffe und die Funktion von Argumentationen. In H. Pape (Ed.), *Praktische Argumentationstheorie: Beiträge zur dialogischen Logik* (pp. 81–115). Frommann-Holzboog.
- Lumer, C. (2016). Walton’s argumentation schemes. In Proceedings of the Ontario Society for the Study of Argumentation (OSSA) Conference (Vol. 11, Paper 110). <https://scholar.uwindsor.ca/ossaarchive/OSSA11/papersandcommentaries/110/>
- Romaine, S. (1995). *Bilingualism* (2nd ed.). Blackwell Publishers.
- Röhl, K. F. (2022). Analogie: Logik und Argumentationstheorie. Retrieved September 4, 2024, from <https://www.rsozblog.de/analogie-logik-und-argumentationstheorie/>
- Sadler, T. D., & Zeidler, D. L. (2005). The significance of content knowledge for informal reasoning regarding socioscientific issues. *Science Education*, 89(1), 71–93. <https://doi.org/10.1002/sce.20023>
- Schulz von Thun, F. (1997). *Miteinander reden 1 – Störungen und Klärungen*. Rowohlt Taschenbuch Verlag.
- Spranz-Fogasy, T. (2005). Argumentation als alltagsweltliche Kommunikationsideologie. *Deutsche Sprache*, 33(1), 141–156. <https://doi.org/10.37307/j.1868-775X.2005.02.05>
- Toulmin, S. E. (2003). The uses of argument (Updated ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511840005>
- Uzelgün, M. A., Küçükural, Ö., & Oruç, R. (2020). Argüman analizinde dört yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 59(2), 265–297. <https://doi.org/10.26650/CONNECTIST2020-0666>
- Vogt, R. (2007). Mündliche Argumentationskompetenz beurteilen. *Didaktik Deutsch*, 12(23), 33–54.
- Walter, P., & Wenzl, P. (2016). *Kritisch denken – treffend argumentieren*. Springer Fachmedien Wiesbaden. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-10554-9>
- Walton, D. (2005). Justification of argumentation schemes. *The Australasian Journal of Logic*, 3, Article 1769. <https://doi.org/10.26686/ajl.v3i0.1769>

Walton, D., Reed, C., & Macagno, F. (2008). *Argumentation schemes*. Cambridge University Press.

KATKI ORANI CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Fikir ve Kavramsal Örgü <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Hüsam Serhat DAŞCI
Tasarım <i>Design</i>	Yöntem ve araştırma desenini tasarlamak <i>To design the method and research design.</i>	Hüsam Serhat DAŞCI
Literatür Tarama <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak <i>Review the literature required for the study</i>	Hüsam Serhat DAŞCI
Veri Toplama ve İşleme <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlemek ve raporlaştırmak <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Hüsam Serhat DAŞCI
Tartışma ve Yorum <i>Discussion and Commentary</i>	Elde edilen bulguların değerlendirilmesi <i>Evaluation of the obtained finding</i>	Hüsam Serhat DAŞCI
Destek ve Teşekkür Beyanı/ <i>Statement of Support and Acknowledgment</i>		
Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır. <i>No contribution and/or support was received during the writing process of this study.</i>		
Çatışma Beyanı/ <i>Statement of Conflict</i>		
Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur. <i>Researchers do not have any personal or financial conflicts of interest with other people and institutions related to the research.</i>		
Etik Kurul Beyanı/ <i>Statement of Ethics Committee</i>		
Bu araştırma nitel yöntemle (geleneksel derleme) yapıldığı için Etik Kurul gereksinimi bulunmamaktadır. <i>Since this research was conducted with a qualitative method (traditional review), there is no need for and Ethics Committee.</i>		

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.